STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 14. října 2010[1]

1. Po první světové válce se Rakousko i Německo staly republikami, zrušily šlechtictví a všechna privilegia a tituly s ním spojené. Pro rakouské státní příslušníky se od té doby na základě ústavního práva stalo nelegálním používání veškerých šlechtických titulů; zákaz zahrnuje použití takových přídomků jako „von“ nebo „zu“ jakožto součást příjmení. V Německu byl však zvolen jiný přístup: stávající tituly, ačkoliv již nemohou být nadále užívány jako takové, se staly součástí příjmení, přecházejí na všechny děti a podléhají pouze změnám souvisejícím s pohlavím dítěte, pokud takový prvek má mužský i ženský tvar – například Fürst (kníže) a Fürstin (kněžna).

2. Projednávané věc se týká rakouské státní příslušnice, která byla jako dospělá osvojena v Německu německým státním příslušníkem[2], jehož jméno zahrnuje takový dřívější šlechtický titul. Stejné příjmení v ženském tvaru pak u ní bylo zapsáno do matriky[3] v Rakousku. Její žaloba proti správnímu rozhodnutí o opravě uvedeného zápisu formou odstranění prvků jejího příjmení, které naznačují šlechtický původ, vydanému přibližně před 15 lety, je nyní projednávána Verwaltungsgerichtshof (správní soud). Uvedený soud si přeje vzhledem k rozsudku ve věci Grunkin a Paul[4] zjistit, zda jsou rakouské právní předpisy slučitelné s článkem 18 ES (nyní článek 21 SFEU) o volném pohybu a svobodě usazování občanů Unie. Mohou být relevantní i další ustanovení Smlouvy.

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Není sporu o tom, že uvedené osvojení nemělo dopad na její rakouskou státní příslušnost.

3 — Poznámka pod čarou se netýká českého znění stanoviska.

4 — Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. října 2008 (C-353/06, Sb. rozh. s. I-7639).

Právní základ

Evropská úmluva o lidských právech [5]

3. Článek 8 úmluvy zní:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

4. Evropský soud pro lidská práva v řadě případů, zejména v rozsudcích Burghartz a Stjerna [6] rozhodl, že i když článek 8 úmluvy výslovně nezmiňuje jména, souvisí jméno jednotlivce s jeho soukromým a rodinným životem, jelikož představuje prostředek osobní identifikace a vazby k rodině. Zdůraznil rovněž význam hledisek národního jazyka v oblasti osobních jmen a akceptoval možnost odůvodnit stanovení lingvistických pravidel vyplývajících z politiky státu [7].

Právo Evropské unie

5. První odstavec článku 12 ES (nyní první odstavec článku 18 SFEU) stanoví:

„V rámci použití této smlouvy [(...) těchto smluv [8]], aniž jsou dotčena její [jejich] zvláštní ustanovení, je zakázána jakákoli diskriminace na základě státní příslušnosti."

5 — Podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě a ratifikovaná všemi členskými státy Evropské unie (dále jen „EÚLP").

6 — Evropský soud pro lidská práva, rozsudky Burghartz v. Švýcarsko ze dne 22. února 1994 (řada A č. 280-B, s. 28, § 24), a Stjerna v. Finsko ze dne 25. listopadu 1994 (řada A č. 299-B s. 60, § 37).

7 — Evropský soud pro lidská práva, rozsudek Bulgakov v. Ukrajina ze dne 11. září 2001 (žaloba č. 59894/00, § 43) a tam citovaná judikatura.

8 — Smlouva o ES je reprodukována ve znění platném při vynesení předkládajícího usnesení. Text v závorkách označuje změny zavedené Lisabonskou smlouvou, které byly vtěleny do Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

6. Článek 17 ES (nyní článek 20 SFEU) stanoví:

„1. Zavádí se občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie doplňuje státní příslušnost členského státu, ale nenahrazuje ji.

2. Občané Unie mají práva a povinnosti stanovené touto smlouvu [těmito smlouvami]. Mají mimo jiné:

a) právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států;

[…]“

7. Podle čl. 18 odst. 1 ES (nyní čl. 21 odst. 1 SFEU):

„Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených v této smlouvě [ve Smlouvách] a v opatřeních přijatých k jejímu [jejich] provedení.“

8. Článek 43 ES (nyní článek 49 SFEU) a článek 49 ES (nyní článek 56 SFEU) zakazují „omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého“ a „omezení volného pohybu služeb uvnitř Společenství [Unie] pro státní příslušníky členských států, kteří podnikají v jiném státě Společenství [členském státě], než se nachází příjemce služeb“.

9. Článek 7 Listiny základních práv Evropské unie [9] stanoví:

„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

10. Vysvětlení k uvedenému článku [10] objasňuje, že zaručená práva odpovídají právům uvedeným v článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech a že omezení, která na toto právo mohou být legitimně uvalena, jsou omezeními, která jsou přípustná podle čl. 8 odst. 2 uvedené úmluvy.

11. Soudní dvůr měl příležitost rozhodovat o otázkách týkajících se rozporů mezi příjmeními danými stejné osobě v matrikách různých členských států v rozsudcích

9 — Vyhlášená dne 7. prosince 2000 v Nice (Úř. věst. 2000, C 364, s. 1). Aktualizované vydání bylo schváleno Evropským parlamentem dne 29. listopadu 2007, po odstranění všech odkazů na Smlouvu pro Evropu (Úř. věst 2007, C 3030, s.1); nejnovější znění navazující na Lisabonskou smlouvu bylo zveřejněno v Úředním věstníku 2010, C 83, s. 389).

10 — Úř. věst. 2007, C 303, 17, s. 20.

Konstantinidis [11], García Avello [12] a Grunkin a Paul [13]. Hlavní aspekty uvedené judikatury mohou být shrnuty následovně [14].

12. Pravidla upravující příjmení osob v současnosti spadají do pravomoci členských států. Při výkonu uvedené pravomoci však členské státy musí jednat v souladu s právem Evropské unie (dále jen „EU"), ledaže by se jednalo o vnitrostátní situaci, která nemá k právu Evropské unie žádnou vazbu. Vazba existuje tehdy, pokud státní příslušníci jednoho členského státu legálně pobývají v jiném členském státě. Za takových okolností se v zásadě mohou opírat, pokud jde o členský stát jejich státní příslušnosti, o taková práva vyplývající ze Smlouvy, jako je právo nebýt diskriminován na základě státní příslušnosti, právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států a právo na svobodu usazování.

13. Rozpor v příjmeních může způsobit závažné obtíže jak na pracovní, tak na soukromé úrovni. V členském státě může dojít k těžkostem při využití právních účinků diplomů nebo dokumentů vystavených na příjmení, které je uznáno v jiném členském státě. Mnoho každodenních úkonů ve veřejné i soukromé sféře vyžaduje prokázání totožnosti, často uskutečňované prostřednictvím cestovního pasu. Pokud cestovní pas vystavený členským státem státní příslušnosti uvádí příjmení, které je odlišné od příjmení uvedeného v rodném listě vydaném v jiném členském státě, pokud příjmení používané v konkrétní situaci neodpovídá příjmení uvedenému v dokumentu předloženém jako důkaz totožnosti osoby nebo pokud příjmení použité ve dvou společně předložených dokumentech není totožné, vzniknou pravděpodobně pochybnosti ohledně totožnosti osoby a hodnověrnosti předložených dokumentů nebo věrohodnosti jejich obsahu, a může tak vzniknout podezření ze zkreslování údajů.

14. Překážka volnému pohybu vyplývající z takových závažných obtíží může být odůvodněna pouze tehdy, pokud je založena na objektivních důvodech a je přiměřená cíli, který sleduje. Důvody administrativního usnadnění nemohou k takovému účelu postačovat. Takovou překážku však mohou odůvodnit konkrétní důvody veřejného pořádku.

Rakouské právo

15. V roce 1919 zákon o zrušení šlechty [15], který má ústavní povahu v souladu s čl. 149

11 — Rozsudek ze dne 30. března 1993 (C-168/91, Recueil, s. I-1191).

12 — Rozsudek ze dne 2. října 2003, (C-148/02, Recueil, s. I-11613).

13 — Uvedený výše v poznámce pod čarou 4.

14 — Toto shrnutí do značné míry vychází z rozsudku ve věci Grunkin a Paul, body 16 až 18, 23 až 28, 29, 36 a 38.

15 — Gesetz vom 3. April 1919 über die Aufhebung des Adels, der weltlichen Ritter- und Damenorden und gewisser Titel und Würden (Adelsaufhebungsgesetz).

odst. 1 spolkového ústavního zákona [16], zrušil šlechtictví, sekulární rytířské řády a některé další tituly a hodnosti a zakázal užívání odpovídajících titulů. Podle článku 1 prováděcích právních předpisů přijatých příslušnými ministry [17] se zákaz vztahuje na všechny rakouské občany bez ohledu na to, kde byly příslušné výsady získány. Článek 2 stanoví, že se zákaz vztahuje mimo jiné na právo užívat predikát „von“ jako součást jména a právo používat veškeré tituly šlechtické hierarchie, jako „Ritter“ (rytíř), „Freiherr“ (baron), „Graf“ (hrabě), „Fürst“ (kníže), „Herzog“ (vévoda) či jiná odpovídající označení postavení, ať již rakouská, či zahraniční. Podle článku 5 mohou být za porušení uvedeného zákazu uloženy různé tresty.

16. Podle informací poskytnutých rakouskou vládou je zákaz uplatňován s určitými úpravami soudy, pokud se jedná o osoby s německým příjmením, které obsahuje dřívější šlechtický titul. Pokud má německý občan takové příjmení a získal rakouskou státní příslušnost, nemůže být takové příjmení znovu považováno za příjmení obsahující šlechtický titul a nemůže být změněno. Krom toho Rakušanka, která takové příjmení získala na základě sňatku s německým občanem, má nárok na používání úplného příjmení, musí však používat zcela stejné příjmení jako její manžel, a nikoliv ženský tvar jeho jména [18].

17. Podle § 9 odst. 1 spolkového zákona o mezinárodním právu soukromém [19] se osobní stav fyzických osob řídí právem jejich státní příslušnosti. Podle § 13 odst. 1 je jméno, které používají, upraveno jejich osobním statutem bez ohledu na základ, na kterém bylo jméno nabyto. Ustanovení § 26 stanoví, že podmínky upravující osvojení jsou upraveny osobním statutem osvojitelů a dítěte, zatímco jeho „účinky“ se v případě jediného osvojitele řídí osobním statutem takového osvojitele.

18. Podle vyjádření rakouské vlády v projednávané věci a v něm citovaných odborníků z oboru práva se takto regulované „účinky“ vztahují pouze na rodinné právo, a nikoli na určení jména osvojeného dítěte (které zůstává upraveno § 13 odst. 1). Nicméně podle zprávy

16 — Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG).

17 — Vollzugsanweisung des Staatsamtes für Inneres und Unterricht und des Staatsamtes für Justiz, im Einvernehmen mit den beteiligten Staatsämtern vom 18. April 1919, über die Aufhebung des Adels und gewisser Titel und Würden.

18 — Viz bod 1 výše a body 21 a 27 níže.

19 — Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz).

vypracované Mezinárodní komisí pro osobní stav (International Commission on Civil Status, ICCS) v březnu roku 2000 [20] Rakousko, které v té době bylo členem uvedené organizace, na otázku „Jaké je právo použitelné pro určení jména osvojeného dítěte?“ uvedlo: „(Změna) jména osvojeného dítěte je jedním z účinků osvojení a je upravena vnitrostátním právem osvojitele nebo osvojitelů. Pokud jsou osvojiteli manželé různých státních příslušností, použije se jejich společné vnitrostátní právo, a neexistuje-li, pak jejich poslední společné vnitrostátní právo, je-li stále vnitrostátním právem jednoho z manželů. Dříve bylo použitelným právem právo státu obvyklého pobytu“.

19. Podle § 183 odst. 1 ve spojení s § 182 odst. 1 rakouského občanského zákoníku [21] přejímá dítě osvojené jedinou osobou její příjmení tehdy, pokud právní vztah k rodiči druhého pohlaví zanikl.

20. Ustanovení § 15 odst. 1 zákona o osobním stavu [22] stanoví, že zápis musí být opraven, pokud byl v době zápisu nesprávný.

Německé právo

21. Článek 109 Výmarské ústavy [23] mimo jiné zrušil všechny výsady založené na rodu nebo postavení a stanovil, že šlechtické tituly platí pouze jako součást příjmení. Podle čl. 123 odst. 1 základního zákona [24] zůstává uvedené ustanovení v platnosti. Ačkoliv Soudnímu dvoru nebyl předložen žádný právní předpis, není sporu o tom, že podle německého práva se příjmení, které obsahuje dřívější šlechtický titul, i nadále mění podle pohlaví nositele, pokud tomu tak bylo u dřívějšího šlechtického titulu.

22. Podle čl. 10 odst. 1 zákona, kterým se zavádí občanský zákoník [25], jsou jména osob určována zákonem státu, jehož je osoba státní

20 — „Loi applicable à la détermination du nom“ dostupný na http://www.ciec1.org/Documentation/LoiApplicablealaDeterminationduNom.pdf.

21 — Allgemeines Bürgerlches Gesetzbuch (ABGB).

22 — Bundesgesetz vom 19. Jänner 1983 über die Regelung der Personenstandsangelegenheiten einschließlich des Matrikenwesens (Personenstandsgesetz – PStG).

23 — Verfassung des Deutschen Reichs vom 11. August 1919 (VDR).

24 — Grundgesetz (GG).

25 — Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (EGBGB).

příslušnicí. Článek 22 odst. 1 a 2 téhož zákona stanoví, že osvojení a jeho účinky na právní vztahy mezi dotčenými osobami v oblasti rodinného práva jsou upraveny právem státu, jehož je osvojitel státním příslušníkem.

23. Výše uvedená zpráva ICCS [26] uvádí, že v roce 2000 Německo na otázku „Jaké je právo použitelné pro určení jména osvojeného dítěte?“ uvedlo: „Jméno osvojeného dítěte závisí na platném právu státu jeho původu. Německé právní předpisy týkající se jmen se tak použijí tehdy, pokud bylo dítě cizí státní příslušnosti osvojeno Němcem, a získalo tak německou státní příslušnost. Pokud je německé dítě osvojeno cizím státním příslušníkem, mění se statut jeho jména pouze tehdy, ztratí-li při osvojení německou státní příslušnost [27]“.

24. Článek 1757 odst. 1 občanského zákoníku [28] ve spojení s článkem 1767 odst. 2 stanoví, že osvojené děti včetně již zletilých dětí, získávají příjmení osvojitele jakožto „rodné jméno“.

Skutkové okolnosti, řízení a předložená otázka

25. Navrhovatelka v původním řízení (dále jen „navrhovatelka“) je rakouskou občankou, narozenou v roce 1944 ve Vídni jako Ilonka Kerekes. V říjnu roku 1991, kdy bylo formálně schváleno její osvojení německým občanem Lotharem von Sayn-Wittgenstein, jež bylo provedeno podle německého práva formou notářského zápisu, rozhodnutím Kreisgericht (krajského soudu) Worbis (Německo) jednajícího jako poručenský soud, bylo jejím zapsaným příjmením „Havel, rozená Kerekes“. Když chtěla svou novou totožnost zapsat u orgánů ve Vídni, uvedené orgány v lednu 1992 zaslaly Kreisgericht Worbis žádost o další údaje. Uvedený soud pak vydal dodatečné rozhodnutí, ve kterém upřesnil, že se osvojením stalo jejím rodným příjmením „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“, ženský tvar jména jejího adoptivního otce. Vídeňské orgány pak navrhovatelce dne 27. února 1992 vydaly rodný list na jméno Ilonka Fürstin

26 — Bod 18 a poznámka pod čarou 20 výše.

27 — Zjevný rozpor mezi prvními dvěma větami je zřejmě způsoben zavádějícím použitím slovního spojení ‚stát původu‘ ve smyslu ‚stát (konečné) státní příslušnosti‘ za předpokladu, že osvojení může, ale nikoliv vždy, zahrnovat změnu státní příslušnosti. Zpráva ICCS je dostupná pouze ve francouzštině, takže není možné zjistit, jaká formulace byla ve skutečnosti německými orgány použita v jejich odpovědi na dotazník.

28 — Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

von Sayn-Wittgenstein. Není sporu o tom, že osvojení nemělo vliv na její státní příslušnost.

26. Při jednání bylo uvedeno, že navrhovatelka je profesně činná na trhu s luxusními nemovitostmi – jako Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein působí v oblasti prodeje zámků a usedlostí. Zdá se, že přinejmenším od svého osvojení žije a podniká převážně v Německu (i když s určitou přeshraniční činností), na jméno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein jí byl v Německu vydán řidičský průkaz a též jí byla v Německu na toto jméno zapsána obchodní společnost. Krom toho jí rakouské konzulární orgány v Německu nejméně jednou obnovily její rakouský cestovní pas (v roce 2001) a vydaly dvě osvědčení o státní příslušnosti, vše na jméno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein.

27. Dne 27. listopadu 2003 vydal rakouský Verfassungsgerichtshof (ústavní soud) rozsudek ve věci, jejíž okolnosti byly podobné situaci navrhovatelky. Rozhodl, že zákon o zrušení šlechtictví vylučuje, aby rakouský občan získal prostřednictvím osvojení německým občanem příjmení obsahující dřívější šlechtický titul [29]. Uvedený rozsudek rovněž potvrdil předchozí judikaturu v tom smyslu, že na rozdíl od německého práva rakouské právo nepřipouští, aby příjmení byla tvořena podle jiných pravidel pro muže a ženy.

28. Po určité době od uvedeného rozsudku zaujaly matriční orgány ve Vídni stanovisko, že zápis navrhovatelky v matrice narození je nesprávný. Dne 5. dubna 2007 jí oznámily svůj úmysl opravit její příjmení v matrice narození na „Sayn-Wittgenstein“. Dne 24. srpna 2007, navzdory její námitce, svůj postoj potvrdily. Její správní žaloba proti uvedenému postupu byla zamítnuta a navrhovatelka nyní usiluje o zrušení rozhodnutí u Verwaltungsgrichtshof.

29. Navrhovatelka se před uvedeným soudem opírá zejména o svá práva vyplývající z volného pohybu a svobody usazování, která jsou zaručena smlouvami o EU. Podle jejího názoru by šlo o porušení takových práv, kdyby od ní bylo požadováno používání jiných příjmení v různých členských státech. Rovněž tvrdí, že by změna příjmení po 15 letech používání byla zásahem do jejího soukromého života, který je chráněn článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech.

30. Žalovaný orgán zejména tvrdí, že od navrhovatelky nikdo nepožaduje, aby používala různá jména, nýbrž pouze to, aby byl šlechtický titul „Fürstin von“ vypuštěn z příjmení Sayn-Wittgenstein, které zůstává nezměněno;

29 — Věc B 557/07. Dotčeným příjmením bylo Prinz von Sachsen-Coburg und Gotha, Herzog zu Sachsen (v překladu princ sasko-kobursko-gothský, vévoda saský).

že i kdyby měla být vystavena jistým obtížím, zrušení šlechtictví je v Rakousku ústavní zásadou klíčového významu, která může odůvodnit výjimku ze svobody stanovené Smlouvou, a že i podle německých pravidel mělo být její příjmení určeno rakouským právem (vzhledem k tomu, že tvar „Fürstin von Sayn-Wittgenstein" není v Rakousku dovolen, jeho přiznání navrhovatelce bylo i z hlediska německého práva nesprávné).

31. Verwaltungsgericht, který vzal v úvahu rozsudek Soudního dvora ve věci Grunkin a Paul, zastává názor, že jakákoliv překážka svobodě usazování, která by mohla vyplývat ze změny příjmení navrhovatelky, přesto může být odůvodněna jakožto překážka založená na objektivních důvodech, která je přiměřená legitimnímu cíli sledovanému zrušením šlechtictví.

32. Žádá proto, aby Soudní dvůr rozhodl o následující předběžné otázce:

„Brání článek 18 ES právní úpravě, podle které příslušné orgány členského státu odmítnou uznat příjmení (dospělého) osvojeného dítěte, které bylo určeno v jiném členském státě, pokud toto příjmení obsahuje šlechtický titul, který není podle (ústavního) práva takového členského státu přípustný?"

33. Písemná vyjádření předložily navrhovatelka, německá, italská, litevská, rakouská a slovenská vláda, jakož i Komise. Na jednání dne 17. června 2010 byla přednesena ústní vyjádření navrhovatelky, německé, české a rakouské vlády, jakož i Komise.

Posouzení

34. Řada problémů vyplývajících z otázky předkládajícího soudu může být řešena snadno, třebaže některé z nich vedly ve vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru k rozdílným názorům. Jiné otázky se však jeví jako složitější, a v konečném důsledku mohou vyžadovat další (vnitrostátní) skutkové nebo právní zjištění před tím, než o nich bude možné s konečnou platností rozhodnout. S ohledem na takové problémy budu usilovat o analýzu relevantních pravidel práva EU a jejich použitelnost za různých okolností, jež přicházejí v úvahu.

Použitelnost práva EU

35. Ohledně první otázky nevznikly ve vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru žádné neshody. Není sporu o tom, že navrhovatelka je státní příslušnicí jednoho z členských států a bydlí i je profesně činná v jiném členském státě. V důsledku toho její situace není v jednom ani druhém členském státě čistě vnitrostátní, takže oba státy musí dodržovat při výkonu pravomoci, kterou mohou mít při určení jejího jména, právo EU. V uvedeném kontextu může navrhovatelka v zásadě vůči rakouským orgánům použít práva a svobody, které jí poskytuje Smlouva jako občance Unie a hospodářskému subjektu, který je coby státní příslušník jednoho členského státu usazen na území jiného členského státu a poskytuje služby osobám v jednom či více členských států [30].

36. I kdyby bylo vnitrostátní právo členského státu jediným právem použitelným při určení jména jednoho z jeho občanů, musí být v souladu s právem EU, pokud se použije při změně nebo opravě zápisu v matrice, jestliže se dotčený občan o takový zápis opírá v rámci výkonu svých práv volného pohybu a pobytu na území členských států jakožto občan Unie.

Diskriminace na základě státní příslušnosti

37. Předkládající soud nežádá objasnění otázky diskriminace a soudí, že taková otázka za okolností projednávané věci nevzniká. Stejný názor zastává Komise a všechny členské státy, které předložily Soudnímu dvoru svá vyjádření.

38. Navrhovatelka nicméně spatřuje diskriminaci založenou na státní příslušnosti pramenící z rakouských kolizních norem [31] v tom, že pokud německý státní příslušník osvojí jiného německého státního příslušníka v Rakousku, bude právem použitelným na všechny aspekty osvojení německé právo, a osvojenec tak může nabýt příjmení, které může zahrnovat prvky dřívějších šlechtických titulů, zatímco bude-li osvojencem rakouský státní příslušník, jméno bude určeno podle rakouského práva a příjmení takového druhu nemůže být nabyto.

39. I když odhlédnu od skutečnosti, že navrhovatelka v takové situaci nebyla, protože byla osvojena v Německu, nemohu s takovou

30 — Viz bod 12 výše.

31 — Viz bod 17 výše.

analýzou souhlasit. Dotčené rakouské kolizní normy [32], stejně jako tomu bylo ve věci Grunkin a Paul, odkazují ve všech případech na hmotné právo státu, jehož je dotyčná osoba státním příslušníkem. Takové pravidlo nadto není ve střetu se srovnatelným pravidlem německého práva [33], které se jeví jako v podstatě totožné. Takové pravidlo, jak jsem uvedla ve svém stanovisku ve věci Grunkin a Paul, rozlišuje mezi jednotlivci na základě jejich státní příslušnosti, ale nediskriminuje na základě státní příslušnosti. Účelem zákazu takové diskriminace není odstranit důvody – které nutně vyplývají z toho, že má osoba státní příslušnost jednoho členského státu, a nikoliv jiného členského státu – ale vyloučit další rozdíly v zacházení, které se zakládají na státní příslušnosti. Se všemi občany je tak zacházeno v souladu s právem členského státu, jehož jsou státními příslušníky.

úředně zapsaná v různých členských státech. Ve věci Konstantinidis byl toho názoru, že by pravidla zápisu do matrik byla neslučitelná se svobodou usazování zaručenou ve Smlouvě, pokud by jejich použití způsobovalo osobě, jejíž jméno bylo přepsáno v jiné abecedě, „takovou míru obtíží, jaká fakticky porušuje její právo takovou svobodu uplatňovat“. Tak by tomu bylo tehdy, pokud by výsledný tvar změnil výslovnost jejího jména a pokud by ji zkomolení vystavilo nebezpečí, že by ji potenciální klienti mohli zaměnit s jinými osobami. V rozsudcích García Avello a Grunkin a Paul Soudní dvůr obecně zdůraznil závažné obtíže, které mohou vzniknout za jakýchkoliv okolností, kdy může být od občana požadováno, aby odůvodnil odchylky ve jménech v úředních dokumentech, které se ho týkají a o které se chce opírat.

„Závažné obtíže“

40. Při posuzování, zda došlo k porušení svobody stanovené Smlouvou, Soudní dvůr v podobných případech použil jako kritérium míru obtíží, kterým je osoba vystavena v důsledku skutečnosti, že má různá jména

41. Řada členských států tvrdí, že navrhovatelka v důsledku opravy svého jména v rakouských matrikách takovým obtížím vystavena nebude. Nebude od ní požadováno, aby používala různá příjmení v různých členských státech, jelikož opravený zápis v rakouských matrikách bude napříště autentický za všech okolností. Rovněž ústřední identifikační prvek jejího příjmení – Sayn-Wittgenstein – zůstane, takže nebude docházet k záměně její

32 — Článek 13 odst. 1 spolkového zákona o mezinárodním právu soukromém; viz bod 17 výše.

33 — Článek 10 odst. 1 EGBGB; viz bod 22 výše.

totožnosti a bude odstraněn pouze nevymezující prvek „Fürstin von“.

42. Pokud jde o první argument, je pravda, že děti ve věci García Avello a Grunkin a Paul čelily vyhlídkám, že budou žít se jmény nezvratně zapsanými v kolidujících formách v matrikách dvou členských států, ke kterým mají od narození úzký vztah. Zdá se, že jméno navrhovatelky je v projednávané věci naopak zapsáno v matrice pouze v Rakousku a pouze rakouské orgány jí mohou vydat úřední doklady, například cestovní pas nebo osvědčení o státní příslušnosti, takže jakákoliv změna zápisu jejího jména nemůže vést k rozporům s matrikami vedenými jiným členským státem nebo jím vydávanými dokumenty.

43. Je možné, že příslušný předkládající soud, než přijme konečné rozhodnutí, bude muset zkoumat skutkový stav podrobněji. Zatímco německá vláda uvedla, že jí není znám žádný zápis v německých matrikách, který by se týkal navrhovatelky, její právní zástupce na jednání uvedl, že „má za to“, že se vdala a rozvedla v Německu. Pokud by tomu tak bylo, mohlo by dojít k rozporu mezi tvary, ve kterých je její příjmení zapsáno v Německu a Rakousku, což by mohlo vést k obtížím například v případě, že by se chtěla vdát znovu.

44. Bez ohledu na uvedený aspekt je však více zřejmé, že navrhovatelce byl přinejmenším vydán řidičský průkaz a byla registrována společnost, oboje na jméno Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Je možné, že se musela registrovat u německých orgánů jako osoba bez německé státní příslušnosti pobývající v Německu. Pravděpodobně má v Německu záznam v systému sociálního zabezpečení pro účely zdravotního a důchodového pojištění. Krom toho si vedle takových úředních zápisů svého jména za více než 15 let, jež uplynuly od prvního zápisu jejího jména ve tvaru „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ v Rakousku a rozhodnutím o opravě na „Sayn-Wittgenstein“, zřídila v Německu bankovní účty a podepsala smlouvy, například pojistné. Stručně řečeno, žila po značnou dobu v členském státě pod určitým jménem, které zanechalo řadu formálních stop jak ve veřejné, tak v soukromé sféře. Těžko lze popsat povinnost změnit všechny uvedené stopy jinak než jako závažné obtíže, protože jí nyní úřední doklady totožnosti dávají jiné jméno. I kdyby změna, jakmile bude provedena, odstranila veškeré

budoucí rozpory, je pravděpodobné, že navrhovatelka bude mít dokumenty vydané nebo vyhotovené před změnou, které budou obsahovat jméno odlišné od jejích (nových) dokladů totožnosti, a bude je muset předkládat.

45. Souhlasím s tím, že změny příjmení mohou nastat v různých fázích osobního života (zejména v případě žen) na základě uzavření manželství a rozvodu. Navrhovatelka v projednávané věci v minulosti používala příjmení „Kerekes" a „Havel" a mohla již zažít (a může zažívat i nadále) obtíže takového druhu, jako jsou obtíže, které jsem uvedla, jež vyplývají ze změny příjmení z „Kerekes" na „Havel" a z „Havel" na „Fürstin von Sayn-Wittgenstein". Nicméně vedle skutečnosti, že sňatek a rozvod jsou samy o sobě obvykle úmyslnými kroky, jakákoliv změna příjmení při sňatku je z právního hlediska pro dotčené partnery otázkou svobodné volby v naprosté většině právních řádů EU [34]. Sociální tlaky nesporně takovou svobodu volby omezují, ale sociální tlaky nespadají do působnosti práva EU nebo vnitrostátního práva. Jednou věcí je být vystaven obtížím na základě právem stanovené svobodné volby (zejména volby, která zahrnuje sociálně přijatelnou, a dokonce očekávanou změnu příjmení), ale zcela jinou věcí je být vystaven obtížím způsobeným účinky práva (zejména tehdy, pokud mohou být vnímány jako náprava nesrovnalostí, kterých se dopustila dotyčná osoba).

46. Možná důležitějším aspektem je profesní činnost navrhovatelky. Bez ohledu na důvody, které ji vedly k úsilí o osvojení, které by jí poskytlo příjmení „Fürstin von Sayn-Wittgenstein", jeví se jako pravděpodobné, že takové jméno, které naznačuje knížecí původ, je značnou výhodou v její profesní činnosti (kvůli které využila svou svobodu usazování a zjevně pokračuje ve využívání volného pohybu služeb v různých členských státech), kdy jedná jako zprostředkovatelka v transakcích s nemovitostmi, včetně zámků a usedlostí [35].

34 — Viz „Facilitating Life Events, Part I: Country Reports", konečnou zprávu vypracovanou v říjnu roku 2008 Freyhold, Vial & Partner Consutants pro Evropskou komisi ze srovnávací studie týkající se právních předpisů členských států o osobním statusu, praktických obtížích, kterým jsou vystaveni občané přející si vykonávat svá práva v kontextu Evropského prostoru spravedlnosti v oblasti občanského práva a možností dostupných pro řešení takových problémů a usnadnění života občanů. Podle uvedené zprávy je jedinou výjimkou svoboda provdané ženy ponechat si vlastní příjmení v Itálii, kde musí připojit manželovo příjmení ke svému, a v turecké komunitě na Kypru, kde musí převzít manželovo příjmení. Krom toho řada členských států vylučuje použití dřívějšího příjmení manželky po rozvodu, pokud není prokázán důvod.

35 — Ačkoliv okolnosti věci jsou poněkud odlišné, uvádí, že v jednom z rozsudků, které jsou často citovány v oblasti volného pohybu (rozsudek ze dne 31. března 1993, Kraus, C-19/92, Recueil, s. I-1663, uvedený rozsudek byl vydán den po vydání rozsudku ve věci Konstantinidis), Soudní dvůr kladl značný důraz na skutečnost, že držení dotčeného akademického titulu byla výhodou jak v získání přístupu k zaměstnání, tak k úspěšné kariéře (viz bod 18 a násl. rozsudku).

47. Zmocněnec německé vlády na jednání uvedl, že navrhovatelka musí z úředních důvodů používat příjmení určené právem státu, jehož je státní příslušnicí, ale že není protiprávní, aby v běžném životě používala jméno „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“. I kdybych připustila, že je možné, aby nadále používala takové jméno ke svému profesnímu zvýhodnění, mám za to, že by zde byl významný rozdíl mezi používáním jejího úředně uznaného jména a používáním jména, které by bylo pouhým pseudonymem nebo obchodní firmou, což by bylo možné vnímat jako podvod.

48. Pokud jde o druhý argument týkající se míry obtíží, jsem na rozpacích z přístupu zaujatého některými členskými státy, zejména pokud jde o tvrzení, která byla uplatněna německou vládou na jednání [36]. Pokud je „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ v německém právu kompletní příjmení, které neobsahuje šlechtický titul nebo predikát, a je tak srovnatelné s příjmením jako „Fürstmann“ nebo „Vonwald“ (obě se vyskytují v německých a rakouských telefonních seznamech), jak je pak možné říci, že jedna jeho část (Sayn-Wittgenstein) je ústředním identifikujícím prvkem jména, zatímco druhá (Fürstin von) je pouze nedefinujícím doplňkem? Pokud prvek je „Fürstin von“ ve skutečnosti opravdovým šlechtickým titulem, který není součástí příjmení, analýza by byla odlišná, ale na tomto základě nebyla otázka v projednávané věci předložena.

49. Zdá se mi jasné, že je-li „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ jediné složené příjmení, pak se liší od příjmení Sayn-Wittgenstein (stejně jako je „Baron-Cohen“ příjmení odlišné od „Cohen“), a že z takovéhoto rozdílu mezi dvěma jmény, která se týkají stejné osoby, mohou vyvstat nejasnosti a obtíže. Jak dále Komise zdůraznila na jednání, jméno „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ sice může být německými mluvčími chápáno určitým způsobem, avšak osoby, které německý jazyk neznají, je mohou chápat jinak. Francouzský mluvčí může například výraz „Fürstin“ ve jménu chápat jako ekvivalent ke slovu „Giscard“ ve jménu „Giscard d'Estaing“, kde je „Giscard“ obvykle chápáno jako hlavní prvek, a osoba hovořící pouze čínsky by byla zcela neschopna takové jméno rozklíčovat, stejně jako většina Evropanů by nebyla schopna určit, zda čínské jméno

36 — Německá vláda ve své písemné odpovědi poskytnuté Soudnímu dvoru nicméně uvedla, že prvky „Fürstin von“ a „Sayn-Wittgenstein“ jsou v celkovém příjmení rovnocenná.

složené z více prvků obsahuje případný čestný prvek a zda je takový prvek titul, nebo jméno.

50. Jsem tedy toho názoru, že míra obtíží, kterým by osoba v postavení navrhovatelky mohla být vystavena z důvodu opravy jejího jména, je srovnatelná s obtížemi, kterými se Soudní dvůr zabýval ve svých rozsudcích ve věcech Konstantinidis, García Avello a Grunkin a Paul.

52. Zejména německá a rakouská vláda zdůraznily, v čem spatřují zásadní rozdíl mezi situací danou v projednávané věci a situacemi ve věcech García Avello a Grunkin a Paul. Uvedené věci zahrnovaly (stejně jako svým způsobem věc Konstantinidis) odmítnutí jednoho členského státu uznat jméno ve tvaru, který byl řádně zapsán matričními orgány jiného členského státu při výkonu jejich legitimní pravomoci. V projednávané věci se naopak zdá, že Kreisgericht Worbis nebyl příslušný podle německého ani rakouského práva k tomu, aby určil příjmení navrhovatelky takovým způsobem, jakým to učinil, protože příjmení, které určil, bylo podle rakouského práva, které bylo hmotným právem určeným německým i rakouskými kolizními normami, ve dvou ohledech nepřípustné (zahrnutí dřívějšího šlechtického titulu s predikátem „von" a použití ženského tvaru). V důsledku toho se zápis opravený v Rakousku netýkal příjmení legitimně určeného v jiném členském státě, ale příjmení určeného chybně, nejprve Kreisgericht Worbis a poté rakouskými matričními orgány.

Analýza právních důsledků změny jména

51. Ačkoliv právní důsledky – existují-li vůbec – vyplývající z dodatečného rozhodnutí Kreisgericht Worbis, jež určují nové rodné příjmení navrhovatelky jako „Fürstin von Sayn-Wittgenstein", jsou otázkou německého nebo rakouského práva a nemohou být rozhodnuty Soudním dvorem, nemůže být otázka Verwaltungsgerichtshof řádně zodpovězena bez poukazu na uvedené důsledky. Je proto nezbytné zkoumat, jaké jsou její důsledky.

53. Jak jsem uvedla, Soudnímu dvoru nepřísluší, aby se pokoušel o vymezení obsahu práva členských států. Uvádím však, že názor, který jsem právě popsala, jenž je zastáván německou a rakouskou vládou, není

v předkládacím usnesení takto jednoznačně vyjádřen a některé skutečnosti mohou naznačovat, že se nejedná o úplný a přesný obraz. Odpověď rakouských orgánů na dotazník ICCS z března 2000 [37] naznačuje, že v uvedené době a podle jejich názoru rakouské právo stanovilo, že jméno osvojence má být určeno podle práva určeného na základě státní příslušnosti osvojitele (jež by mohlo vzhledem ke skutečnosti, že německé právo zřejmě odkazuje na právo určené na základě státní příslušnosti osvojence, vyvolávat otázku postoupení věci). Mimoto poněkud rozporná rakouská judikatura, na kterou již bylo odkázáno [38], naznačuje, že před rokem 2003 nemuselo být jasné, zda Rakušan osvojený Němcem může přijmout jeho příjmení (alespoň ve tvaru používaném osvojitelem), když obsahuje prvky zakázané rakouským právem.

54. Netroufám si formulovat stanovisko k uvedeným otázkám, ale pouze pro pořádek uvádím, že se zdá nutné zkoumat tři možné případy (všechny založené na předpokladu, že oba soubory pravidel odkazují na právo státu, jehož je osvojenec státním příslušníkem): (i) že příjmení určené v dodatečném rozhodnutí Kreisgericht Worbis bylo podle německého i rakouského právního řádu vždy legitimní; (ii) že zatímco mohlo být tehdy považováno za legitimní, následující judikatura ukázala, že tomu tak nebylo, a (iii) že z pohledu ani jednoho z obou právních řádů nebylo nikdy legitimní.

55. V prvním případě se jedná o situaci srovnatelnou se situací ve věci Grunkin a Paul. V uvedené věci se občan Unie se státní příslušností jednoho z členských států narodil a od té doby pobýval v jiném členském státě, kde bylo jeho příjmení určeno a zapsáno v souladu se zákony tohoto státu. V případě navrhovatelky byla občanka Unie, která má státní příslušnost pouze jednoho členského státu, osvojena a od té doby pobývá v jiném členském státě, ve kterém bylo její příjmení určeno v souladu se zákony tohoto státu. Je pravda, že narození a osvojení nejsou totéž (ačkoliv osvojení může být obrazně popsáno jako narození do nové rodiny a i na striktně právní úrovni vedou uvedené události ke vzniku mnoha totožných práv, povinností a důsledků), a proto příjmení navrhovatelky nebylo zapsáno do německé matriky (ačkoliv mohlo být následně zapsáno v řadě více či méně oficiálních registrů). Nicméně považuji obě uvedené situace za dostatečně podobné,

37 — Viz bod 18 výše.
38 — Viz body 16 a 27 výše.

takže je možné konstatovat, že stejně jako ve věci Grunkin a Paul, článek 18 ES vylučuje, aby rakouské orgány odmítly uznat příjmení určené v tomto případě v Německu, jestliže jejich odmítnutí není založeno na objektivních důvodech a není přiměřené sledovanému legitimnímu cíli.

56. Druhý případ se liší tím, že se určení příjmení v souladu s německým právem zdálo zpočátku legitimní, ale později se ukázalo jako nelegitimní. Za předpokladu, že k určení došlo německým soudem a příjmení bylo zapsáno rakouskými orgány v opravdové a pochopitelné víře, že šlo po právní stránce o správný přístup a že navrhovatelka požádala o určení a zápis v dobré víře, mám za to, že stejný přístup musí být zaujat i vůči prvnímu případu. Zatímco následné soudní rozhodnutí objasňující právní stav může mít ospravedlnitelně retroaktivní účinek (*ex tunc*), musí být možné, aby se občan Unie v situacích spadajících do působnosti práva EU opíral o ochranu legitimního očekávání, jež je základní zásadou uvedeného práva. I v tomto případě tedy článek 18 ES vylučuje, aby rakouské orgány odmítly uznat příjmení určené v Německu, pokud jejich odmítnutí není založeno na objektivních důvodech a není přiměřené legitimnímu cíli, který sledují.

57. Třetí případ, na kterém se německá a rakouská vláda shodují, nemůže být analyzován stejným způsobem. V tomto případě je právo jasné, ale bylo dvakrát nesprávně použito (nejprve německým soudem a následně rakouskými matričními úředníky), a to omylem nebo z neznalosti. Přesto bylo umožněno trvání nezákonného stavu (díky rakouským orgánům – německých orgánů se netýká) po dobu 15 let, v jejichž průběhu bylo dokonce potvrzeno vydáním alespoň jednoho cestovního pasu a dvou osvědčení o státní příslušnosti. Na konci uvedeného období bylo jisté, že oprava příjmení navrhovatelce jistě způsobí závažné obtíže. Nelze popřít, že příslušné orgány musí mít nárok provést opravy chyb zjištěných v matrikách. Nicméně vzhledem k uplynulé době a míře obtíží, které by byly nevyhnutelně způsobeny, musí být nastolena otázka přiměřenosti. Oprava (v souladu s právem) je nepochybně zásahem do soukromého života navrhovatelky. Může být odůvodněná? Pokud by situace byla čistě vnitrostátní povahy, musela by být posuzována ve světle vnitrostátního práva s přihlédnutím k článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech. Avšak protože se týká státního příslušníka jednoho členského státu, který legálně pobývá a je hospodářsky činný v jiném členském státě,

musí být posuzována rovněž ve světle práva EU.

58. Dospěla jsem tak k názoru, že bez ohledu na analýzu právního stavu v projednávané věci je nutné zvážit, zda je dotčená oprava odůvodněna tím, že sleduje legitimní cíl a je k dosažení takového cíle přiměřená.

Odůvodnění

59. Zdá se jasné, že zrušení šlechtictví a všech výsad a označení s ním souvisejících, je legitimním cílem pro nově vzniklou republiku založenou na rovnosti všech občanů – jak tomu bylo v případě Rakouska v roce 1919 – jež vznikla na troskách mocnářství, které bylo ovládáno privilegovanými vrstvami.

60. Tím není řečeno, že se jedná o nutný cíl, který musí být sledován napříč všemi členskými státy. Zachování, zrušení či dokonce vytvoření systému šlechtictví – dědičného či jiného – nebo sekulárních poct, titulů nebo výsad, je záležitostí každého členského státu za předpokladu, že není v rozporu s právem Unie – například zásadami a pravidly, jež se týkají rovného zacházení – ve sféře jeho působnosti.

61. Dále považuji za legitimní, že si taková republika přeje udržet pevnou ochranu proti obnovení privilegovaných stavů, jejichž zrušení bylo původním cílem, který může být legitimně zakotven jako ústavní zásada.

62. Obecně nepovažuji za nepřiměřené ani to, aby takový stát usiloval o dosažení takového cíle tím, že zakáže, aby občané nabývali, drželi nebo používali šlechtické tituly, pocty nebo označení, která mohou ostatní vést k přesvědčení, že je dotčená osoba nositelkou takové hodnosti.

63. Zákaz takového druhu by však mohl být vnímán jako nepřiměřený, pokud by byl namířen proti jménům, která by – ačkoliv by mohla odkazovat na šlechtické tituly – nebyla od nich sama o sobě odvozena nebo nebyla jakožto taková chápána. Již jsem uvedla jména „Fürstmann“ a „Vonwald“, která lze najít v rakouském telefonním seznamu. Zdá se rovněž, že občané Rakouska mohou používat jednoduchá příjmení jako „Graf“ (jehož doslovný

význam je „hrabě“) a „Herzog“ („vévoda“), jejichž původ pravděpodobně není šlechtický a jsou chápána jako pouhá příjmení [39]. Pokud tomu tak je a pokud totéž platí pro nabytí srovnatelných příjmení v jiných jazycích (například „Baron“, „Lecomte“, „Leprince“ nebo „King“), nebyl by zákaz v takovém ohledu nepřiměřený. Za takových okolností by zákaz omezený na nabytí takových příjmení, jako je „Fürst (nebo Fürstin) von Sayn-Wittgenstein“, která jsou zřetelně odvozena od skutečných šlechtických titulů a mohou být jako taková vnímána, nešel nad rámec toho, co je pro dosažená základního ústavního cíle nezbytné.

65. Navrhuji, aby odůvodnění – jelikož je založeno na základním ústavním pravidlu – bylo v takovém případě akceptováno jako platné, takže rakouské orgány v zásadě mohou legitimně odmítnout zápis dotčeného příjmení do své matriky nebo jakéhokoliv úředního dokumentu a zakázat dotyčné osobě, aby je v Rakousku používala.

64. Může se však takové odůvodnění uplatnit v situaci, jako byla situace ve věci García Avello nebo Grunkin a Paul, jinými slovy, pokud je příjmení legitimně určeno podle práva jiného členského státu, ke kterému má dotyčná osoba obzvláště úzkou vazbu, jako je státní příslušnost nebo narození a pobyt?

66. Nicméně v rozsahu, v němž jméno zůstává legitimním – a možná dokonce povinným – příjmením v jiném členském státě, se kterým má rakouský občan úzké vazby, jeví se jako nepřiměřené odmítnout uznat ve vztahu k téže osobě jeho samotnou existenci. Bylo by tedy třeba zmírnit opatření způsobem, který nejvhodněji zmenší obtíže, jimž by byla osoba jinak vystavena. Jednou možností by pro rakouské orgány bylo vydání dokumentu podobného „osvědčení o rozdílu v příjmeních“, jež je stanoven ICCS [40], kterým se uznává, že dotyčná osoba byla legálně registrována pod odlišným příjmením v jiném členském státě,

39 — Například Stephanie Graf je rakouská sportovkyně (běžkyně na středních tratích), která reprezentovala svou zemi jak na olympiádě v roce 2000, tak na mistrovství světa v atletice v roce 2001, zatímco rakouský fotbalista Andreas Herzog, hrál v národním mužstvu v letech 1988 až 2003.

40 — Úmluva ICCS č. 21 o osvědčení o rozdílu v příjmeních, podepsaná v Haagu dne 8. září 1982. Rakousko není smluvní stranou uvedené úmluvy (pokud jde o členské státy Evropské unie, byla dosud ratifikována pouze Španělskem, Francií, Itálií a Nizozemskem), ale to mu nebrání v tom, aby vydalo dokument podobné povahy, ve prospěch svých občanů, kteří se nachází v takové situaci.

ačkoli má právo nosit určité příjmení jen jako rakouský občan.

67. Výše uvedené úvahy se týkají situace, kterou by bylo možné označit za „obvyklou“, kdy je problém zřejmý od samého počátku. Například ve věci García Avello byla příjmení dětí od počátku zapsána v různých formách v matrikách dvou členských států (v Belgii a Španělsku), jichž byly státními příslušníky; ve věci Grunkin a Paul německé orgány již na počátku uvedly, že nezapíšou příjmení dítěte v takovém tvaru, v jakém bylo zapsáno v Dánsku. V případě projednávané věci mám však za to, že období 15 let, v jehož průběhu byla navrhovatelka úředně registrována v Rakousku pod příjmením „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ a byly jí vydány doklady totožnosti, rovněž může být vzato v úvahu při posuzování přiměřenosti rozhodnutí o opravě takového příjmení.

68. Konečné rozhodnutí o přiměřenosti musí být přijato příslušným vnitrostátním soudem – existuje totiž řada právních a skutkových otázek, které mohou vyžadovat ověření. Kdyby bylo například prokázáno, že právní stav v roce 1992 byl takový, že navrhovatelka, německý soud a rakouské orgány odůvodněně jednaly ve víře, že příjmení navrhovatelky mělo být určeno pouze německým právem, pak se může oprava po 15 letech skutečně jevit jako nepřiměřená. Kdyby však vyšlo najevo, že navrhovatelka jednala ve zlé víře, když usilovala o registraci pod příjmením, o kterém věděla, že na něj nemá nárok, nebo že jakýmkoliv způsobem uvedla kterýkoliv z dotčených orgánů v omyl, pak se oprava může jevit jako spravedlivé a přiměřené opatření. V každém případě délka dotyčného období a úřední a profesní použití jména „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ navrhovatelkou jsou nutně faktory, které musí být vyváženy.

Používání tvaru „Fürstin“

69. Poslední otázkou, která byla vznesena ve vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru, ohledně které však existuje málo informací o přesném právním stavu v obou dotčených členských státech a málo argumentů, pokud jde o odůvodnění, je otázka (zjevného) rozdílu mezi německými a rakouskými pravidly, která upravují možnost rozlišování mezi mužským a ženským tvarem příjmení.

70. Vzhledem k tomu, že se jedná o otázku, která by mohla mít dopad na systém určování

jmen v řadě členských států (litevská vláda vehementně bránila vlastní diferencovaný systém tvorby jmen, zakotvený jako ústavní hodnota, přičemž na jednání byla nastolena i otázka odlišných příjmení v irštině) a vzhledem k tomu, že k této otázce bylo předloženo velmi málo argumentů, jsem toho názoru, že postačí, aby Soudní dvůr uvedl, že takové pravidlo jako pravidlo, které se patrně uplatňuje v Rakousku, nemůže *prima facie* odůvodnit zásah do práv občana na volný pohyb a pobyt, pokud není založeno na ústavní zásadě nebo jiném důvodu veřejného pořádku.

Závěry

71. Ve světle výše uvedených úvah jsem toho názoru, že Soudní dvůr má na otázku předloženou Vervaltungsgerichtshof odpovědět takto:

„I kdyby bylo vnitrostátní právo členského státu jediným právem použitelným při určení jména jednoho z jeho občanů, musí být v souladu s právem Evropské unie, pokud uplatňuje takové vnitrostátní právo za účelem změny nebo opravy zápisu v matrice, jestliže se dotčený občan o takový zápis opírá v rámci výkonu svých práv volného pohybu a pobytu na území členských států jakožto občan Unie.

Pravidlo mající v členském státě ústavní povahu, které je podloženo důvody veřejného pořádku, jako jsou rovnost občanů a zrušení výsad, v zásadě může odůvodnit zákaz nabývání, držení nebo používání šlechtických titulů nebo označení hodností vlastními občany, která mohou vést ostatní k přesvědčení, že dotyčná osoba je držitelem takového titulu, i kdyby uvedený zákaz mohl takové osobě způsobit obtíže při výkonu práva občana Unie volně se pohybovat a pobývat na území členských států, avšak za předpokladu, že je respektována zásada proporcionality, a zejména, že

a) se zákaz nevztahuje na nabývání, držení nebo používání jmen, která by obvykle nebyla vykládána takovým způsobem, a

b) dotyčný členský stát neodmítne uznat, že občan může být legitimně znám v jiných členských státech pod jiným jménem, které by podle jeho vlastního práva nebylo přípustné, a usnadňuje takovému občanu překonání veškerých obtíží, které mohou z tohoto rozdílu plynout.

Při uplatnění takového pravidla na změnu nebo opravu konkrétního zápisu v matrikách musí členské státy vzít v úvahu zásadu proporcionality, která vyžaduje, aby byly zohledněny takové faktory jako legitimní očekávání, které mohlo být u občana vzbuzeno na základě jednání jejich vlastních orgánů, doba, po kterou mohlo být jméno používáno, aniž bylo takovými orgány zpochybněno, a osobní a profesní zájem, který by občan mohl mít na zachování používání dříve uznaného jména.

Zákaz nabývání, držení nebo používání jména ve tvaru, který se liší podle pohlaví dotyčné osoby, pokud není založen na základní ústavní zásadě nebo důvodech veřejného pořádku v dotyčném členském státě, nemůže v zásadě odůvodnit změnu nebo opravu v matrice, když se dotyčný občan o takový zápis opíral v kontextu výkonu svých práv volného pohybu a pobytu na území členských států jakožto občan Unie."